

Exploring Fatherhood Based on Iranian Men`s Experiences: A Qualitative Research

Narges Eskandari¹,
Masoumeh Simbar²,
Abooli Vadamir³,
Ahmad Reza Baghestani⁴

¹ PhD Candidate, Department of Midwifery and Reproductive Health, School of Nursing & Midwifery, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

² Associate Professor, Department of Midwifery and Reproductive Health, School of Nursing & Midwifery, Reproductive Endocrinology Research Center, Research Institute for Endocrine Sciences, Shahid Beheshti University of Medical Science, Tehran, Iran

³ Associate Professor, Department of Anthropology, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

⁴ Assistant Professor, Department of Biostatistics, School of Paramedical Sciences, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

(Received August 17, 2015 ; Accepted May 5, 2015)

Abstract

Background and purpose: There is paucity of information about men`s experiences of fathering and their roles and responsibilities in Iran. This study was designed to explore fatherhood based on Iranian fathers` view.

Materials and methods: In a qualitative phenomenological study, 17 first time fathers were recruited who had one healthy infant and were living in Qom. A semi structured questionnaire was completed in deep structured interviews to explore men`s experiences of fatherhood. Data was analyzed by smith`s interpretative phenomenology analysis. Sampling was performed using purposeful sampling and continued until data saturation was achieved.

Results: According to the results, father is a man who enters a new phase of life following the birth of his child. It is necessary for fathers to gain essential knowledge about parenting and managing the new situation by hardworking, good-temper, forgiveness, dedication, and patience. These could help them in accepting the responsibility of supporting and caring their child.

Conclusion: Participants in this study identified themselves responsible for wellbeing and supplying the child`s needs at present and in future. They also believed in active participation in childrearing. Considering this inner interest, training programs and ample information are necessary to help fathers in accepting and performing their responsibilities.

Keywords: Father, paternal experience, phenomenological study

تبیین مفهوم پدری بر اساس درک و تجربه مردان ایرانی: یک مطالعه کیفی

نرگس اسکندری^۱
معصومه سیمبر^۲
ابوعلی ودادهیر^۳
احمدرضا باغستانی^۴

چکیده

سابقه و هدف: بر اساس مستندات موجود، تاکنون در ایران مطالعه‌ای به بررسی تجربه مردان از پدر شدن نپرداخته و در خصوص توصیف مردان ایرانی، از پدر شدن و نظر آن‌ها در مورد نقش و مسئولیت‌های پدری مطالعه‌ای در دست نمی‌باشد. بنابراین پژوهش حاضر با هدف تبیین مفهوم پدری از دیدگاه مردان ایرانی طراحی گردید.

مواد و روش‌ها: مطالعه حاضر یک مطالعه کیفی با رویکرد پدیدارشناسی بود. مشارکت‌کنندگان شامل ۱۷ نفر از مردان، دارای شیرخوار سالم و تک‌قلو، ساکن شهر قم بودند که برای اولین بار پدر شدن را تجربه می‌کردند. جهت گردآوری داده‌ها از مصاحبه عمیق با استفاده از پرسشنامه نیمه ساختار یافته و جهت آنالیز داده‌ها از روش تحلیل پدیدارشناسی تفسیری اسمیت استفاده گردید. نمونه‌گیری به روش هدفمند در سطح جامعه انجام و تا به اشباع رسیدن داده‌ها ادامه یافت.

یافته‌ها: بر اساس یافته‌های مطالعه حاضر، پدر مردی است که با به دنیا آمدن فرزند وارد مرحله جدیدی از زندگی خود یعنی مرحله والدی می‌شود. ضروری است پدران دانش لازم را در زمینه والدی کسب کرده و با نهایت تدبیر، خوش خلقی، گذشت و فداکاری، صبر و بردباری و تلاش فراوان، شرایط جدید را مدیریت و مسئولیت حمایت و مراقبت از فرزند خود را بپذیرند.

استنتاج: پدران شرکت‌کننده در مطالعه خود را مسئول رفاه و آسایش و تامین زندگی فرزند در زمان حال و آینده دانسته و از خود انتظار داشتند به شکلی فعال در پرورش فرزند مشارکت داشته باشند. با توجه به وجود این آمادگی و تمایل درونی، به نظر می‌رسد فراهم کردن اطلاعات و آموزش‌های لازم می‌تواند به پدران کمک کند تا آگاهانه در این مسیر گام بردارند.

واژه‌های کلیدی: پدر، تجربه پدری، پدیدارشناسی

مقدمه

کرده‌اند، پدر می‌شوند (۲). افزوده شدن فرزند به محیط خانواده تحولاتی مانند تغییر در وظایف و درک پدر از خود را به دنبال داشته (۳) و موجب بروز کشمکش و تضادهایی در زندگی پدران می‌شود (۱). بنابراین پدر

از دیدگاه اجتماعی تولد فرزند و ورود نوزاد به خانه نقطه شروع پدر شدن است (۱). پدر شدن یک تجربه متداول برای مردان است. تقریباً ۹۰ درصد مردان ازدواج می‌کنند و ۹۰ درصد آن‌هایی که ازدواج

مؤلف مسئول: معصومه سیمبر - تهران: خیابان ولیعصر، تقاطع بزرگراه نیایش، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی E-mail: msimbar@sbm.ac.ir

۱. دانشجوی دکتری تخصصی، گروه مامایی و بهداشت باروری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
۲. دانشیار، گروه مامایی و بهداشت باروری، دانشکده پرستاری و مامایی، مرکز تحقیقات آندوکرینولوژی تولیدمثل، پژوهشکده علوم غدد درون ریز و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران

۳. دانشیار، گروه مردم‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

۴. استادیار، گروه آمار زیستی، دانشکده پرآپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران

☞ تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۵/۲۶ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات: ۱۳۹۴/۵/۲۹ تاریخ تصویب: ۱۳۹۴/۲/۱۵

شدن به عنوان یک مرحله انتقالی در زندگی، فرآیندی استرس زا محسوب شده (۴) و ممکن است با افسردگی، انزوای اجتماعی و اختلال در ارتباط با همسر و فرزند همراه باشد (۵).

در سال ۱۹۹۴ کنفرانس بین المللی جمعیت و توسعه بر اهمیت نقش مردان و افزایش تلاش‌هایی که موجب مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی مردان در مقابل رفتارهای جنسی و باروری خود می‌شود، تاکید نمود. اساس شکل‌گیری این رویکرد در ک این فلسفه بود که نگرش، دانش و رفتار مردان نه تنها بر سلامت خود، بلکه بر سلامت زنان و فرزندان تاثیرگذار است (۶). با وجود نقش مثبت و تعیین کننده پدر در خانواده، در بیش‌تر مطالعات نقش و نیازهای پدران نادیده گرفته شده (۷) و به تجربیات مردان پس از زایمان و نیازهای آموزشی و مراقبتی آنان در دوران انتقال به والدی پرداخته نمی‌شد (۸). این بی‌توجهی به مردان تا جایی است که اطلاعات مرتبط با پدری از مطالعات مادری و قضاوت مادران در مورد پدران استخراج می‌شود (۹). در دهه‌های اخیر به دنبال تغییرات ایجاد شده در کارکردهای اجتماعی و فرهنگی، تغییر در الگوی استخدام، بیکاری مردان و افزایش تعداد زنان شاغل که دگرگونی‌های جدی در الگوی مراقبت از کودکان را به همراه داشته است، این ضرورت ایجاد شد که مردان علاوه بر کسب درآمد در امور مانند بارداری، زایمان (۱۰)، مراقبت و پرورش نوزاد و مسئولیت‌های خانه به طور فعال مشارکت داشته باشند (۱۱). به موازات این تغییرات و تاکید بر نقش مردان در سلامت خانواده، تمایل محققین برای یافتن پاسخ به این سوال که مردان چطور زندگی می‌کنند، چطور نگرش مردانه خود را شکل می‌دهند و چگونه با جهان اطراف ارتباط برقرار می‌کنند، افزایش یافته (۶) و مطالعات متعددی با رویکرد پدیدارشناسی در سایر کشورها انجام شده است (۱۲). نتایج این مطالعات نشان می‌دهد که پدر بودن یک مفهوم روانی اجتماعی است زیرا بر اساس کنش متقابل میان ساختارهای موجود

اجتماعی از قبیل خانواده، جامعه و شرایطی که مرد و والد بودن او را احاطه کرده‌اند، شکل می‌گیرد (۱۳). مفهوم پدری تحت تاثیر فرهنگ و شرایط اجتماعی در حال تغییر بوده و تعاریف مختلفی با رویکرد نظری، عمل‌گرایانه، اخلاقی و معنوی برای آن بیان شده است (۱۴).

از نظر Mott پدر مردی است که صاحب فرزند شده و پدری به معنای انجام فعالیت‌ها و ایفای نقش‌های مرتبط با پرورش فرزند می‌باشد (۱۵). ایجاد فصل جدیدی در زندگی (۴)، تحول (۱۶)، سختی و مشقت (۱۷) و بلوغ (۱۸) نیز از دیگر واژه‌هایی هستند که در سایر مطالعات برای تعریف مفهوم پدری ارائه گردیده‌اند. بر اساس پژوهش‌های انجام شده، در دهه‌های گذشته در مقایسه با نسل قبل، تمایل پدران برای مشارکت در مراقبت از کودکان افزایش یافته، به طوری که نقش مردان از نان آور بودن و مدیریت خانواده، به مشارکت در مراقبت از فرزندان در تمام سنین تبدیل شده است (۱). فراهم نمودن نیازهای حال و آینده خانواده، از جمله نیاز مالی (۱۱)، حفظ خانواده از آسیب و تحکیم یکپارچگی خانواده به وسیله تقویت ارتباطات با همسر (۱۹) از مهم‌ترین نقش‌هایی هستند که پدران بر انجام آن تاکید دارند. هم‌سو با مطالعات انجام شده در جهان، در سال‌های اخیر توجه محققان ایرانی به نقش مردان در سلامت خانواده افزایش یافته و مطالعاتی در مورد ارتباط مردان با سلامت باروری انجام شده است که برای نمونه می‌توان به این موارد اشاره نمود: بررسی نیازهای آموزشی پدران در مورد مراقبت‌های دوران بارداری (۲۰)، مشارکت مردان در تنظیم خانواده (۲۱)، تاثیر مشاوره بر نگرش مردان نسبت به بهداشت باروری (۲۲)، مشارکت مردان در مراقبت از زنان باردار (۲۳) و مشکلات روانی مردان قبل و پس از زایمان همسرانشان (۲۴). ولی در جستجوی انجام شده مطالعه‌ای که به بررسی تجربه مردان از پدر شدن، فرآیند پدر شدن و نیازها و چالش‌های مردان در این زمینه پرداخته شد، یافت نشد. بنابراین اطلاعاتی در مورد چگونگی درک و

توصیف مردان ایرانی از پدر شدن وجود ندارد. این در حالی است که مطالعه جایگاه و موقعیت پدران پس از زایمان می‌تواند اطلاعات ارزشمندی را در اختیار مراقبین بهداشتی قرار دهد تا با طراحی مداخلات لازم، گذر مردان از این مرحله انتقالی را تسهیل نمایند که نتیجه آن تقویت مهارت و کاهش فشارها و اختلالات روانی در مردان است (۹). از سوی دیگر به علت تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی، نتایج مطالعات انجام شده در سایر جوامع قابل تعمیم به جامعه مردان ایرانی نمی‌باشد. بنابراین مطالعه حاضر سعی دارد با استفاده از رویکرد پدیدارشناسی به تبیین مفهوم پدری از دیدگاه مردان ایرانی بپردازد. از آن‌جا که شهر قم، یک شهر مهاجرپذیر محسوب شده و ایرانیانی از قومیت‌های مختلف در این شهر سکونت دارند بنابراین به عنوان محیطی مناسب برای این مطالعه انتخاب گردید.

مواد و روش‌ها

مطالعه حاضر، یک پژوهش کیفی با رویکرد پدیدارشناسی است. پدیدارشناسی هم یک مقوله فلسفی و هم یک روش تحقیق بوده که به منظور درک پدیده‌ها از طریق تجارب انسانی، توسعه یافته است (۲۵). جامعه پژوهش در این مطالعه شامل کلیه پدران ساکن شهرستان قم و معیار ورود به مطالعه شامل تجربه پدری برای اولین بار، سن ۲۰ سال و بالاتر برای زن و شوهر، تابعیت ایران و تسلط به زبان فارسی بود. چند قلوبی، سابقه بستری در بیمارستان و عدم تمایل به ادامه شرکت در مطالعه از معیارهای خروج از مطالعه بودند. نمونه‌گیری به علت تاثیر عوامل جمعیت‌شناسی بر تجارب پدران، به صورت هدفمند در سطح جامعه انجام شد. سعی شد از زیر گروه‌های جمعیتی مختلف از نظر قومیت، اقامت در شهر یا روستا، سن، وضعیت اشتغال و سطح تحصیلات در مطالعه استفاده شود. نمونه‌گیری تا به اشباع رسیدن داده‌ها ادامه یافت (۲۶) و در مجموع ۱۷ پدر وارد مطالعه شدند.

ابزار گردآوری داده‌ها

در این بخش از مطالعه، پرسشنامه مشخصات جمعیت‌شناسی و مصاحبه عمیق با راهنمای پرسشنامه نیمه ساختار یافته بود. راهنمای سوالات با استفاده از مرور متون و مشورت با صاحب نظران تهیه و پس از چند مصاحبه آزمایشی، اصلاح نهایی در آن انجام پذیرفت. از سوالات زیر به عنوان سوالات راهنما استفاده شده و با توجه به پاسخ پدران سوالات جستجوگرانه بیش‌تر مطرح شد. سوالات شامل این موارد بود: در مورد تجربه خود از پدر شدن توضیح دهید. پدر یعنی چه؟ به چه کسی پدر می‌گویید؟ شما به عنوان پدر چه مسئولیت‌هایی را احساس می‌کنید؟ هم‌چنین پژوهشگر با مشاهده واکنش‌های رفتاری پدران در هنگام یادآوری مسائل سعی در شناسایی و درک نوع و کیفیت تجربه مردان در زمینه انطباق با نقش پدری نمود. با نوشتن یادداشت‌های در عرصه، مشاهدات خود از محیط پژوهش و افراد مصاحبه شونده را جمع‌آوری و در زمان تحلیل داده‌ها استفاده کرد.

صحت و استحکام داده‌ها

در پژوهش حاضر جهت افزایش صحت و استحکام داده‌ها از ارزیابی مقبولیت (Credibility)، انتقال پذیری و تناسب (Transferability) و اطمینان و ثبات (Dependability) استفاده شد (۲۷). برای ارزیابی مقبولیت داده‌ها، نتایج تجزیه و تحلیل به سایر متخصصان ارائه و از نظرات تکمیلی و انتقادی آنان استفاده شد. هم‌چنین متن دست‌نوشته مصاحبه‌ها و کدهای استخراج شده در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت تا بررسی کنند آیا متن مصاحبه، انعکاس تجارب آن‌ها است یا خیر. برای افزایش انتقال پذیری و تناسب، مراحل مطالعه به خوبی توصیف و امکان‌حسابرسی مستندات مطالعه فراهم گردید. برای کمک به اطمینان و ثبات، داده‌ها در اختیار پژوهشگر خارجی که ارتباطی با پژوهش نداشت قرار گرفت تا مشخص شود که وی نیز به همان نتایجی که محقق دست یافته می‌رسد یا خیر.

انتخاب نمونه‌های متناسب یعنی مردانی که پدر شدن را تجربه کرده بودند نیز به افزایش اطمینان از روایی و پایایی پژوهش کیفی حاضر کمک می‌کند (۲۸).

روش اجرا

پس از اخذ معرفی نامه انجام پژوهش از دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و ارائه آن به دانشگاه علوم پزشکی قم و مراکز بهداشتی درمانی مرتبط، محقق در مکان‌هایی که امکان دسترسی به پدران وجود داشت (مراکز بهداشتی درمانی، پارک، دانشگاه و محیط‌های کاری) حاضر شده و مشارکت کنندگان را از میان پدرانی که دارای معیارهای ورود به مطالعه بودند، انتخاب کرد. سپس روش پژوهش و اهداف آن برای مردان توضیح داده شده و رضایت آگاهانه برای شرکت در مصاحبه و ضبط مصاحبه از آنان کسب می‌شد. زمان و مکان مصاحبه با توجه به نظر شرکت کنندگان تعیین و در هنگام مصاحبه حرمت، شان و آزادی عمل آنان حفظ می‌گردید. مصاحبه‌ها بر اساس راهنمای سوالات به شکل نیمه ساختار یافته و عمیق انجام می‌شد. علاوه بر ضبط دیجیتالی مصاحبه، مشاهده و یادداشت در عرصه نیز توسط محقق صورت می‌گرفت. مصاحبه‌ها ۲۰ تا ۸۰ دقیقه طول می‌کشیدند. در صورت نیاز مصاحبه‌های دوم به منظور تایید داده‌ها و پر کردن شکاف‌های احتمالی انجام شد. مصاحبه‌ها در همان روز دست نویس شده و کد گذاری می‌گردید.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

جهت مدیریت داده‌ها از نرم‌افزار MAXQDA نسخه ۱۰ استفاده شد. داده‌های این مطالعه کیفی به روش تحلیل پدیدارشناسی تفسیری اسمیت (۲۹) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. بدین صورت که پس از پیاده‌سازی کامل مصاحبه‌ها، هر مصاحبه توسط محقق چندین بار مرور و فعالانه مورد قضاوت قرار گرفت. سپس مصاحبه‌ها به صورت خط به خط مطالعه و نکات اساسی شناسایی گردید. مضامینی که مشخص کننده هر

یک از نکات اساسی بود، تعیین و یک برچسب یا عنوان به آن تعلق گرفت. در مرحله بعد، مضامین بر اساس ارتباطشان با یکدیگر در خوشه‌های مختلف قرار گرفتند و برای هر خوشه یک نام در نظر گرفته شد. به این ترتیب درون مایه‌های فرعی شکل گرفت. در انتها محقق به دنبال کشف الگوی مشترک میان درون مایه‌های استخراج شده و خوشه‌های شکل گرفته از مصاحبه‌های مختلف بود، این که کدام درون مایه غالب‌تر است و چگونه یک درونمایه به توضیح بیان مشارکت کنندگان می‌پردازد. این مرحله منجر به شکل‌گیری درونمایه‌های اصلی شد (۲۹).

یافته‌ها

در مجموع ۲۰ مصاحبه با مشارکت ۱۷ نفر از پدران انجام شد. مشخصات پدران و همسران آن‌ها در جدول شماره ۱ نشان داده شده است. محدوده سنی پدران ۲۵ تا ۳۱ سال، دارای شغل‌های متفاوت (مسئول روابط عمومی دانشگاه، روحانی، تولیدکننده لباس، کارگر فضای سبز شهرداری، کارمند بخش خصوصی، رفتگر، تاسیسات ساختمان، بیکار، نقاش ساختمان، دانشجو، فرساز، خدمه بیمارستان و کارمند)، از طبقات اقتصادی مختلف (خوب، متوسط، ضعیف)، ساکن شهر و روستا، از قومیت‌های متنوع (فارس و غیر فارس) و دارای سطوح تحصیلی مختلف (بی‌سواد تا کارشناسی ارشد) بودند. همه پدران از سلامت برخوردار بوده و با همسران سالم خود زندگی می‌کردند. جدول شماره ۲ درونمایه‌های استخراج شده از مطالعه کیفی را نشان می‌دهد.

بر اساس درک و تجربه مردان از مفهوم و نقش پدری و بر اساس داده‌های کیفی گردآوری شده در نهایت ۱۹ مضمون، ۴ تم فرعی و ۲ تم اصلی استخراج شد. ۲ تم اصلی شامل مفهوم پدری و الزامات پدری و ۴ تم فرعی شامل تعریف پدری، دلایلی برای پدر شدن، کسب صفات و ویژگی‌ها و ایفای نقش و مسئولیت‌ها بود. در ادامه به توضیح این درونمایه‌ها می‌پردازیم.

جدول شماره ۱: ویژگی‌های جمعیت شناختی مشارکت کنندگان در مطالعه

شماره مشارکت کننده	سن	شغل	وضعیت اقتصادی	تحصیلات	نژاد	محل سکونت	جنس فرزند	سن فرزند(ماه)	سابقه سقط
۱	۲۶	کارمند	متوسط	دیپلم	فارس	شهر	دختر	۸	خیر
۲	۳۰	کارمند	خوب	لیسانس	فارس	شهر	دختر	۲	خیر
۳	۲۹	رفنگر	ضعیف	سیکل	ترک	شهر	پسر	۷	خیر
۴	۲۸	تولیدی لباس	متوسط	لیسانس	فارس	شهر	پسر	۲	خیر
۵	۲۹	کارمند	متوسط	دیپلم	فارس	شهر	دختر	۱۲	خیر
۶	۲۵	روحانی	خوب	فوق دیپلم	فارس	شهر	دختر	۵	بله
۷	۳۱	نقاش ساختمان	ضعیف	دیپلم	ترک	شهر	دختر	۱۲	بله
۸	۲۶	روحانی	متوسط	لیسانس	فارس	شهر	پسر	۱۱	خیر
۹	۳۰	مسئول روابط عمومی دانشگاه	متوسط	لیسانس ارشد	گیلکی	شهر	پسر	۱	خیر
۱۰	۲۷	کارگر فضای سبز	ضعیف	پنجم ابتدایی	ترک	شهر	دختر	۱۲	خیر
۱۱	۲۸	بیکار	ضعیف	بیسواد	فارس	روستا	پسر	۶	خیر
۱۲	۳۰	تاسیسات ساختمان	متوسط	سیکل	فارس	روستا	پسر	۱۰	خیر
۱۳	۲۸	خدمات بیمارستان	ضعیف	دیپلم	فارس	شهر	دختر	۱۲	خیر
۱۴	۲۹	کارمند	متوسط	لیسانس	فارس	شهر	پسر	۲	خیر
۱۵	۳۰	فتر ساز	متوسط	سیکل	فارس	روستا	پسر	۱۲	بله
۱۶	۳۱	کارمند اورژانس	متوسط	فوق دیپلم	فارس	شهر	دختر	باردار ۴ ماهه	خیر
۱۷	۲۵	آهنگر	ضعیف	پنجم ابتدایی	فارس	شهر	دختر	باردار ۷ ماهه	خیر

جدول شماره ۲: تم های استخراج شده از مطالعه کیفی تبیین مفهوم

پدری بر اساس درک و تجربه مردان ایرانی

مضامین	تم های فرعی	تم های اصلی
صاحب فرزند شدن	تعریف پدری	مفهوم پدری
مسئولیت		
ایجاد تکیه گاهی برای خانواده		
پاسخ به نیازهای درونی	دلایلی برای پدر شدن	
تمایل به دوام و بقا		
محرک های اجتماعی		
دارای دانش پدری	کسب صفات و ویژگی ها	الزامات پدری
مدیر و مدبر		
خوش اخلاقی		
باگذشت و فداکار		
با ایمان		
صبور و پرتلاش		
پذیرش نقش پدری	ایفای نقش ها و مسئولیت ها	
حضور در کنار خانواده		
حمایت از خانواده		
مشارکت در امور خانواده		
تأمین سلامت فرزند		
تربیت فرزند		
خودمدیریتی و خودمراقبتی		

در مطالعه وجود دارد. از دیدگاه مردان شرکت کننده در مطالعه، پدر مردی است که به واسطه تولد نوزاد صاحب فرزند شده، تکیه گاه خانواده بوده و مسئولیت های جدیدی را در قبال فرزند و همسر خود می پذیرد.

۱-۱-۱ صاحب فرزند شدن: اغلب پدران به این دیدگاه سنتی و رایج معتقد بودند که وقتی مردی صاحب فرزند شود عنوان پدر به او تعلق می گیرد. در واقع تولد فرزند به معنای والد شدن، وراثت ژن به نسل بعد و سرپرستی و مالکیت فرزند است.

"هر چیزی ممکنه یه پدری داشته باشه مثلا میگن.....اه...پدر خانه کیه؟ پدر مزرعه کیه؟...خوب حالا روی ضوابط زن و شوهری شخصی که صاحب فرزند می شه، میشه بش گفت اسم پدری رو میدارن که یعنی صاحب فرزند میشه" (پدر شماره ۱۴).

۱-۲-۱ مسئولیت: تقریباً تمامی مردان، پدری را معادل مسئولیت می دانستند. یعنی وقتی از آنان پرسیده می شد پدر یعنی چه به چه کسی پدر می گویند آن ها از عبارات مختلفی برای توصیف پدری استفاده کردند که می توان این عبارات را در دو طبقه تعریف پدری و دلایلی برای پدر شدن دسته بندی نمود.

۱-۱-۱ تعریف پدری: براساس تحلیل و جمع بندی داده ها، سه تعریف اصلی برای پدری از نظر مردان شرکت کننده

۱- مفهوم پدری

وقتی نظر پدران در مورد مفهوم پدری پرسیده شد که پدر یعنی چه و به چه کسی پدر می گویند آن ها از عبارات مختلفی برای توصیف پدری استفاده کردند که می توان این عبارات را در دو طبقه تعریف پدری و دلایلی برای پدر شدن دسته بندی نمود.

۱-۱-۱ تعریف پدری: براساس تحلیل و جمع بندی داده ها، سه تعریف اصلی برای پدری از نظر مردان شرکت کننده

دیگه بگم اقتصادش" (پدر شماره ۱۷).

"مردی که پدر نیست ممکنه فرزند داشته باشه، ولی مسئولیت رو قبول نکرده، همیشه بگی پدر بوده" (پدر شماره ۶).

۱-۱-۳- تکیه گاهی برای خانواده: از نظر مردان، پدر ستون اصلی و تکیه گاه خانواده است زیرا نقش اصلی را در حمایت از خانواده، تامین منابع مالی و تصمیم گیری ایفا می کند. البته یکی از پدران معتقد بود ایفای نقش تکیه گاه برای خانواده ارتباطی با حضور فرزند ندارد.

"پدر توی نقش خانواده همیشه گفتش که اون.. شا کله اصلی خانواده است... چه حالا بچه داشته باشه یا نداشته باشه... و این رو به نظر من تعریفی که توی جامعه همیشه کرد اینه که یکی از ستون های اصلی خانواده است که سیاست های کلی خانواده را با سیاست های پشتیبانی و سیاست های مالی که توی خود خانه تشکیل میده" (پدر شماره ۹).

۱-۲- دلایلی برای پدر شدن: مردان پدر شدن را نیازی فطری و درونی می دانستند و معتقد بودند عواملی مانند تمایل به دوام و بقاء و محرک های اجتماعی تقویت کننده انگیزه پدر شدن در آنها بوده است.

۱-۲-۱- پاسخ به نیازهای درونی: تعدادی از مردان پدر شدن را یک تمایل درونی و نیازی فطری می دانستند که در وجود همه مردان به ودیعه نهاده شده است. این تمایل ذاتی هدایت کننده مردان به سمت پدر شدن است.

"هر شخصی آرزوی پدر بودن رو داره، من هم انگیزم این بود که مزه پدر شدن رو بچشم" (پدر شماره ۱۲).

۱-۲-۲- تمایل به دوام و بقاء: تمایل به دوام و بقاء ریشه در فطرت انسان دارد و وجود فرزند این اطمینان را به پدر می دهد که بعد از او کسی هست که نام و دارایی خانوادگی او را حفظ کند.

"توی هر جامعه ای معمولا برای تداوم نسل و بقای نسل، هر خانواده ای بعد از ۱-۲ سال به فرخو حال خودشون یا مثلا کار کرد خودشون یا وضعیتی که خودشون دارن، باید صاحب فرزند بشن" (پدر شماره ۹).

"این شخص داره زحمت میکشه، میگه خوب بعد من اینا برسه به کی" (پدر شماره ۱۷).

۱-۲-۳- محرک های اجتماعی: وقتی مرد جوان ارتباط سایر پدران را با فرزندشان می بیند به آنها غبطه خورده، آرزو می کند در این جایگاه قرار گیرد گویا در مقایسه با پدران، کمبودی در زندگی او وجود دارد. فشار اطرافیان و پرسش آنان از زوج جوان که چرا بچه دار نمی شوند نیز مرد را در مورد باروری خود دچار تردید کرده و ممکن است تصمیم بگیرد برای اثبات سلامت خود و کاهش فشار اطرافیان صاحب فرزند شود.

"وقتی رفیقای خودمو می دیدم، پسرشون صلا می زدن، یه حس حساسی دست بم می داد می گفتم پدر خیلی بهتره" (پدر شماره ۱۱).

"شما میای به آدم میگی فلانی نمی خوای بابا بشی؟ من میگم این منظورش چیه که نمی خوای بابا بشی یعنی من مشکل دارم...؟ استرس که پیش میاد. دور و اطرافیان که میگن بیشتر همیشه" (پدر شماره ۱۳).

۲- الزامات پدری: مردان بر این باور بودند که به عنوان پدر باید الزاماتی را بپذیرند که این الزامات شامل کسب صفات و ویژگی ها و ایفای نقش و مسئولیت های پدرانه است. کسب توانمندی و ایجاد ظرفیت های لازم برای داشتن این صفات و انجام این مسئولیت ها از نظر پدران، باید ها و مولفه های پدری محسوب می شوند.

۲-۱- کسب صفات و ویژگی ها: مردان بیان کردند که پدران باید مدیر و مدبر، خوش اخلاق، با گذشت و فداکار، با ایمان و صبور و پرتلاش بوده و از دانش لازم برای ایفای نقش پدری برخوردار باشند.

۲-۱-۱- دارای دانش پدری: از نظر مردان پدر باید با سختی های زندگی مواجه شده و تجربه کافی را در طی مراحل مختلف زندگی کسب کرده باشد تا بتواند از عهده حل مشکلات مرتبط با پدری بر آید. پدر هم چنین باید در مورد پرورش و تربیت فرزند اطلاعات کافی داشته و خود را برای پاسخگویی به سوالات و نیاز فرزندش آماده کند.

"پدر به کسی می‌گن که زندگی رو درک کرده باشه، سختی های زندگی رو، بالا و پایین های زندگی رو گذرونده باشه" (پدر شماره ۱۱).

۲-۱-۲ مدیر و مدبر: نزدیک به نیمی از پدران در سخنان خود از مدیریت به عنوان یک ویژگی مهم پدری یاد کردند. یکی از پدران از اولویت‌بندی امور به عنوان یک مهارت مدیریتی نام برد و گفت پدر باید نیاز خانواده را ارزیابی و اولویت‌بندی نماید. جهت دستیابی به نتایج مطلوب ضروری است پدران در تصمیم‌گیری خود با خانواده مشورت کرده، عمیقاً تعقل نموده و حساب شده تصمیم بگیرد. پدر در هنگام تصمیم‌گیری باید به این نکته توجه داشته باشد که تصمیمات او بر وضعیت و آینده خانواده تاثیرگذار است پس باید مصالح خانواده را در نظر بگیرد.

"نسبت به این زندگی که مسئولیت رو دوششه، حالا باید بیشتر و عمیقتر فکر کنه و دقیقتر تصمیم بگیره" (پدر شماره ۱۴).

۲-۱-۳ خوش اخلاق: خوش اخلاق بودن پدر به این معناست که بتواند خشم خود را کنترل کرده و مشکلات بیرون را به فضای خانه انتقال ندهد. با زن و فرزند خود برخورد خوبی داشته و موجب رنجش و آزرده‌گی آنان نشود.

"این که می‌خوام اعصاب خوردی کنم درون خودم یه ذره می‌ریزم، یه خورده خودمو جمع می‌کنم، می‌ذارم اعصابم سر جای خودش مسلط باشه که با همسر و بچم بتونم کنار بیام" (پدر شماره ۱۱).

۲-۱-۴ باگذشت و فداکار: گذشت و فداکاری یک توانمندی و ظرفیت است که پدر باید به آن دست یابد زیرا گاهی لازم است به خاطر خانواده و فرزند، از منافع و علائق خود بگذرد.

"مال خودش نیست دیگه به فکر خودش باشه، دیگه بیشتر به فکر بچه است" (پدر شماره ۱۶).

۲-۱-۵ با ایمان: یکی از پدران بر این باور بود که پدر باید به اصول دینی و اعتقادی پایبند بوده و آنها در

زندگی خود پیاده نماید. زیرا اصول دینی راهنما و ضامن اخلاقی برای پدران بوده و دستورات دینی چارچوبی را برای تربیت و پرورش صحیح فرزند فراهم می‌سازد.

"نون حلال در بیاره ببره به خونش، همین با ایمان باشه، نماز بخونه" (پدر شماره ۱۰).

۲-۱-۶ صبور و پرتلاش: پدر باید بدانند که پرورش فرزند وظیفه‌ای سنگین است و او به عنوان یک پدر راهی پر فراز و نشیب در پیش رو دارد. پس باید آمادگی و ظرفیت پذیرش این سختی‌ها را داشته و برای انجام وظایفش با تمام توان تلاش نماید. پدران میزان تلاش و کوشش خود را معیاری برای سنجش توانمندی و وظیفه‌شناسی خود می‌دانستند، آن‌ها معتقد بودند اگرچه گاهی نمی‌توانند از عهده وظایف سنگین پدری برآیند و به هدف خود نمی‌رسند، ولی به خود افتخار می‌کنند که در انجام وظایفشان سستی و تنبلی نکرده‌اند.

"تا هر جا که میتونه حداقل سعیشو کرده باشه، پهلوی خودش پدر خوبیه، حتی اگر نشه، شرایط زمانی، بالاخره چیزهایی که وجود داره، عواملی که هست نداره، این جور باشه، تلاششو کرده" (پدر شماره ۱).

۲-۱-۷ ایفای نقش‌ها و مسئولیت‌ها: مردان نقش‌ها و مسئولیت‌های خود را به عنوان پدر چنین برشمردند؛ پدران باید نقش خود را به عنوان پدر بپذیرند، در کنار خانواده حضور داشته، از خانواده خود حمایت کنند، در امور خانواده مشارکت داشته، به سلامت و تربیت فرزند خود اهمیت دهند و خود مدیریتی و خودمراقبتی داشته باشند.

۲-۱-۸ پذیرش نقش پدری: پذیرش نقش پدری به معنای، درک حضور فرزند در زندگی و درک خود به عنوان است. از نظر اغلب مشارکت‌کنندگان، یک پدر واقعی باید در درجه اول بپذیرد که پدر شده است سپس رفتار و عملکرد خود را با جایگاه پدری انطباق دهد. پدر باید به وجود فرزند در زندگی خود توجه داشته و خود را مسئول رسیدگی به امور فرزند بداند.

"پدر خوب کسیه که ... اولاً باید باور کنه که پدر شده" (پدر شماره ۶)،

بچه رو حالا، چه بچه، چه مادر بچه، همه مسئولیتشو به عهده می‌گیره" (پدر شماره ۴).

۲-۲-۴ مشارکت در امور خانواده: اکثر پدران بیان کردند که وظیفه دارند نقشی فعال در خانواده ایفا نمایند. این مشارکت شامل همکاری در پرورش فرزند و انجام امور خانه است.

"خوابوندنش، شیردانش، چون بچه منم شیرخشکیه شیردانش، غذا/دانش، کمکش می‌کنم" (پدر شماره ۱۰).

یکی از پدران معتقد بود که کاهش انتظارات از همسر، یکی از بزرگترین کمک‌های مرد محسوب می‌شود، زیرا از فشار کاری بر همسر می‌کاهد.

"حوب اول که توقعات را می‌برم پایین، یعنی همین که توقعات را میارم پایین خودش یکی از بزرگترین مشارکت‌هاست" (پدر شماره ۵).

با وجود آن که پدران مشارکت در امور خانواده را وظیفه خود می‌دانستند، اغلب آن‌ها بیان کردند که مشارکت قابل توجهی در فرزندپروری ندارند. زیرا خانه داری و فرزندپروری را وظیفه‌ای زنانه و مشارکت پدر در این امور را دخالت در وظایف زنانه می‌دانستند.

"بینید بعضی کارها که مخصوص مادر است مثل لباس شستن مال مادریه، لباسشو عوض میکنه مال مادریه، دستشویی میبری، حموم میبری، اینا رو بیش‌تر مادر بچه انجام میده، کار خاصی رو من انجام نمیدم، وارد جزئیات نمیشم، چون تا ظهر که درگیر کاریم، تا میریم استراحت کنیم شب می‌شه، به جایی نمی‌رسه. ولی خوب بیرون میریم بچه رو، چیز می‌کنیم،... بیشتر با مادر بچه است، من سعی می‌کنم زیاد دخالت نکنم در کارش" (پدر شماره ۱۳).

پدران معتقد بودند وجود الگوی پدری مناسب، داشتن نگرش مثبت در مورد مشارکت در فرزند پروری، کسب مهارت در مراقبت از فرزند، افزایش زمان حضور در منزل و کاهش دغدغه‌های فکری از جمله عواملی هستند که زمینه را برای مشارکت پدران فراهم می‌سازد.

۲-۲-۲ حضور در کنار خانواده: پدر وظیفه دارد وقت خود را به خانواده اختصاص داده و برای حضور یافتن در کنار خانواده برنامه‌ریزی کند. اختصاص وقت به خانواده به دو روش انجام می‌شود؛ اول آن که اوقات فراغت خود را در کنار خانواده بگذرانند و دوم صرف وقت برای تامین رفاه و آسایش خانواده است.

"(پدر) شخصی که بیش‌تر وقت خود را با خانواده و صرف امرار معاش خانواده می‌کند" (پدر شماره ۷).

برای رسیدن به این هدف پدران لازم است برنامه روزانه خود را مورد بازبینی قرار داده و با وجود خستگی و مشغله کاری، زمانی را برای ایجاد ارتباط و رسیدگی به امورات فرزند در نظر بگیرند. پدران نه تنها بر لزوم اختصاص وقت به خانواده تاکید داشتند بلکه معتقد بودند پدر باید برای تفریح و سرگرمی خانواده نیز برنامه‌ریزی کند تا به این ترتیب زمینه شادابی و نشاط خانواده فراهم گردد.

۲-۲-۳ حمایت از خانواده: روش‌های حمایت از خانواده از نظر پدران شامل تامین نیازهای مادی و معنوی همسر و فرزند، برنامه‌ریزی برای آینده و تامین رفاه و آسایش خانواده می‌باشد. توانمندی پدران در تامین نیازهای خانواده آن‌قدر مهم است که برخی آن را ملاکی برای ارزیابی پدر بودن خود قرار داده و معتقد بودند اگر پدری نتواند نیاز خانواده را تامین کند، پدر شایسته‌ای نیست. از دیدگاه اکثر پدران نیازهای مالی بخش مهمی از نیازهای خانواده را تشکیل می‌دهد بنابراین آن را در راس وظایف پدری خود قرار می‌دهند.

"من توی یه جمله میگم، فقط بتونه نیاز فرزندشو برطرف کنه، همین" (پدر شماره ۱۳).

اغلب پدران بیان کردند که پدر وظیفه دارد امکانات لازم را برای آسایش و آرامش همسر و فرزند خود فراهم سازد. پدران هم‌چنین خود را حامی عاطفی خانواده و مسئول غم و شادی، گریه و خنده همسر و فرزند می‌دانستند.

"پدری که مسئولیت پذیر باشه، خنده‌ها و گریه‌ها

گفتار خود بوده، نقایص و کمبودها را جبران، اشتباهات گذشته را اصلاح نمایند، انتظارات منطقی از خود داشته باشند و برای خود ضوابطی را مشخص کنند تا بتوانند پدری خوب و الگویی مناسب برای فرزند خود باشند. پدران همچنین مراقب سلامت جسمانی خود هستند زیرا خود را حامی خانواده می دانند و معتقدند در صورت آسیب آن ها، خانواده نیز دچار مشکل می شود.

"بالاخره هر کسی تو ذهن خودش بالاخره می دونه چه کاره است، ولی از الان به بعد دیگه سعی می کنه اون کارا رو انجام نده یا بره اصلاح کنه خودشو" (پدر شماره ۵).

"یه سری احتیاطها رو می کنه، با موتور مثلا نمی ره، میگه من اگه برم تصادف کنم به اتفاقی خدای نکرده برام بیفته، بچم چی میشه؟" (پدر شماره ۱۶).

بحث

مطالعه حاضر برای اولین بار در ایران با هدف تبیین مفهوم پدری بر اساس درک و تجربه مردان از پدر شدن انجام شد. نتایج مطالعه پدیدارشناسی حاضر نشان داد که پدری از دیدگاه مردان ایرانی که برای اولین بار پدر شدن را تجربه می کنند در ۲ تم اصلی مفهوم پدری و الزامات پدری قابل تبیین می باشد. از دیدگاه مردان شرکت کننده در مطالعه، پدر مردی است که به واسطه تولد نوزاد صاحب فرزند شده، تکیه گاه خانواده بوده و مسئولیت های جدیدی را در قبال فرزند و همسر خود می پذیرد. برای پدر مفاهیم و معانی مختلفی بیان شده است که می توان آن را در سه دسته کلی تعاریف بیولوژیک، اعتقادی و اجتماعی دسته بندی نمود. از دیدگاه بیولوژیک پدر، مردی است که با واسطه سلول های جنسی صاحب فرزند شده است. از دیدگاه اعتقادی پدر به عنوان موجود برتر، شایسته عبادت و اطاعت است و از دیدگاه اجتماعی پدر رهبر و راهنما است و مسئولیت هایی را در قبال خانواده به عهده می گیرد (۱۸). همان گونه که مشاهده می شود تعریف

۲-۲-۵- تامین سلامت فرزند: پدران در جهت تامین سلامت فرزند سعی می کردند مواد بهداشتی و سالم برای فرزند فراهم کرده و به مراقبت های پزشکی فرزند توجه داشته باشند. برخی پدران با وجود محدودیت های مالی اصرار داشتند که هر طور شده پول مورد نیاز را فراهم کرده و از خدمات درمانی بخش خصوصی استفاده کنند زیرا به کیفیت خدمات بخش دولتی اعتماد چندانی نداشتند.

"سعی میکنم پوشکی بگیرم که زیاد شیمیایی نباشه. دستمال مرطوب ها خیلی شیمیایی بود، از اونها استفاده نمی کنم، از پنبه استفاده می کنم که آب می زینم، از این پنبه های تویی گرفتم که پای بچه نسوزه" (پدر شماره ۱).
"زیر سنگم که شده در میارم، بچه رو ببرم، یه روز دیرتر نشده، وزنشو، اندامشو، کل شنوایی، بینایی، همه رو می برم تست کنه" (پدر شماره ۳).

۲-۲-۶- تربیت فرزند: تربیت فرزند مسئولیت مهمی است که تقریباً تمامی پدران به آن اشاره کردند. آنها برای دستیابی به این هدف راه کارهای زیر را به کار می بستند: تبدیل شدن به الگوی مناسب برای فرزند، ایفای نقش مشاور خوب برای فرزند، توجه به تربیت دینی فرزند، انتخاب هم نشینان مناسب برای خانواده، ایجاد ارتباط مستحکم و صمیمانه با فرزند، اختصاص وقت و انرژی برای تربیت فرزند، آماده کردن فرزند برای زندگی اجتماعی و کسب دانش در مورد تربیت فرزند.

"طریقه حرف زدن با بچه را خودم خیلی دقت میکنم یا توی خونه یه حرفی رو میزنیم خیلی دقت میکنیم. تا همین الانش حتی به نظرم بچه خیلی چیزها رو حس میکنه، نه این که بفهمه حس میکنه، سعی میکنم مقداری محتاطتر باشیم تو حرفامون" (پدر شماره ۴).

"سعی می کنیم رابطمون یه جوریه باشه که به فرزندمون آسیبی نرسه، مثلاً یه کسی می بینه خانواده شون فیلمای آنچنانی می بینن، خوب قطعاً رابطشو کمتر می کنه" (پدر شماره ۸).

۲-۲-۷- خودمدیریتی و خودمراقبتی: اغلب پدران تاکید داشتند که به عنوان یک پدر باید مراقب رفتار و

نادیده بگیرد (۳۱، ۳۲). اسنیری لازمه پدری را عشق و تعهد به مراقبت از فرزند می داند (۳۲).

یکی از مهم ترین تغییرات در حیطه پدری تغییر در وظایف، نقش ها و فعالیت های پدران است (۳۳). نقش هایی که پدران برای خود تعریف می کنند تحت تاثیر باورهای اجتماعی قرار دارد که می توان ریشه های آن را در فرهنگ جامعه جستجو کرد (۱۹). همان طور که مشاهده می شود پدران در شرح وظایف خود به طیفی از وظایف سنتی (فراهم نمودن نیاز خانواده، حمایت و تربیت فرزند) و وظایف مدرن (حضور، مشارکت و حمایت عاطفی) اشاره کردند (۳۴). این امر نشان می دهد پدران بدون آن که نقش های سنتی را رها کنند، نقش های جدید را پذیرفته و در نقش های سنتی خود ادغام کرده اند. پدران هم چنین تا حدودی مفهوم پدر مشارکت کننده را که توسط Lamb و همکاران (۱۹۸۷) توصیف شده است در عملکرد خود نشان می دهند. زیرا در صحبت های خود به مفاهیمی مانند مشارکت، در دسترس بودن و پذیرش مسئولیت اشاره کردند (۳۵). تامین مالی جهت برطرف نمودن نیاز خانواده (۱۹، ۱۱، ۴)، حفظ خانواده از آسیب، حفظ یکپارچگی خانواده به وسیله تقویت ارتباطات با همسر (۱۹) و تامین نیازهای کنونی و آینده خانواده (۱۱) از وظایف مورد تاکید پدران در سایر مطالعات بود. این یافته ها نشان می دهند پدران در جوامع مختلف، نقش و مسئولیت های مشابهی را برای خود تعریف می کنند.

در سال های اخیر به دنبال تغییرات اجتماعی، مفهوم پدری تغییر یافته و از مردان انتظار می رود در پرورش فرزند به شکل فعالانه تری مشارکت داشته باشند (۱۸). با این وجود در مطالعه حاضر و سایر مطالعات، میزان مشارکت مردان در امور منزل و فرزند پروری ناچیز بوده (۲۳) و مردان تامین مایحتاج زندگی را مهم ترین بخش مشارکت خود می دانند (۳۶). در تانزانی نیز اگر چه مشارکت پدران در امور خانه در طی سال های اخیر افزایش یافته است ولی هم چنان تامین وسایل مورد نیاز

پدری از نظر مردان ایرانی ترکیبی از مفاهیم پدر بیولوژیک و پدر اجتماعی را در بر می گیرد. این تعریف هم چنین با تعریف پدر مولد مطابقت دارد. پدر مولد مردی است مراقبت کننده و ایجاد کننده نسل جدید که از او انتظار می رود برای مراقبت و حمایت از فرزند خود، به صورت عملی و فیزیکی در محیط خانه حضور داشته باشد (۳۰). یافته های سایر مطالعات نیز نشان می دهد که پدری به معنای صاحب فرزند شدن (۱۷) و مسئولیت واژه ای است که معادل با پدری به کار می رود (۳۱). از نظر مردان ایرانی پدر عضو و ستون اصلی خانواده است که وظیفه تصمیم گیری نهایی برای خانواده را به عهده داشته و تکیه گاهی محکم و استوار را شکل می دهد. در مطالعات انجام شده در سایر کشورها که اغلب اروپایی و امریکایی بودند چنین تعریفی یافت نشد که دلیل آن را شاید بتوان در تفاوت های فرهنگی و ادامه سبک زندگی سنتی، در خانواده های ایرانی جستجو کرد. زیرا در سایر کشورها به دلیل اشتغال زنان و تک والدی شدن خانواده ها پدران نقش حمایتگر اصلی را در خانواده از دست داده اند. حاصل یافته های پژوهش حاضر، ایجاد طبقه ای با عنوان دلایلی برای پدر شدن بود که نشان داد مردان ایرانی پدر شدن را نیازی فطری و درونی دانسته و عواملی مانند تمایل به دوام و بقاء و محرک های اجتماعی از قبیل فشار اطرافیان و غبطه خوردن به سایر پدران، تقویت کننده انگیزه پدر شدن در آنها بوده است. در سایر مطالعات نیز داشتن فرزند به معنای حفظ نام خانواده (۱۸)، داشتن وارث (۴)، توسعه خانواده و ارتباط با نسل بعد (۱۸) در نظر گرفته شده بود. مردان ایرانی بیان کردند که پدران باید مدیر و مدبر، خوش اخلاق، باگذشت و فداکار، با ایمان و صبور و پرتلاش بوده و از دانش لازم برای ایفای نقش پدری برخوردار باشند. از خود گذشتگی صفتی پدرانه است که در سایر مطالعات نیز به آن اشاره شده است یعنی پدر کسی است که خود محور و لایبلی نبوده و این آمادگی را داشته باشد که به خاطر مصالح فرزند، خواسته های خود را

خانواده را وظیفه خود و انجام کارهای خانه را وظیفه همسرشان می‌انستند (۴). محققین معتقدند باورهای فرهنگی، نقش‌های جنسیتی و هنجارهای جامعه بر عملکرد مردان تاثیر گذار بوده و مانعی بر سر راه مشارکت مردان در امور خانه و تربیت فرزند محسوب می‌شود (۳۶). در مطالعه حاضر نیز مردان وجود الگوی پدری مناسب، داشتن نگرش مثبت در مورد مشارکت در فرزند پروری، کسب مهارت در مراقبت از فرزند، افزایش زمان حضور در منزل و کاهش دغدغه‌های فکری را بر مشارکت خود موثر می‌دانستند.

به نظر می‌رسد افزایش آگاهی و تغییر باورهای اجتماعی می‌تواند افزایش مشارکت مردان در امور منزل و فرزند پروری را به همراه داشته باشد (۱۷، ۲۳)، بنابراین لازم است اطلاعات و آموزش‌های لازم در اختیار پدران قرار گرفته تا بتوانند آگاهانه در این راه گام بردارند. در این راستا رسانه‌های جمعی می‌توانند نقش پررنگی را در شکل‌گیری باورهای صحیح و ترویج رفتارهای مسئولانه ایفا نمایند (۳۷). یکی از چالش‌های مردان در ایفای نقش پدری، فقدان الگوی مناسب و تعریف نشدن نقشی شفاف برای آنان است و پدرانی که می‌خواهند در پرورش کودک خود مشارکت داشته باشند، ناچارند از مادر یا همسر خود الگو برداری کنند (۳۸). حمایت اطرافیان مانند همسر، خانواده و دوستان (۱۷) و تشکیل گروه‌های حمایتی مردانه می‌تواند نقش مهمی در حمایت و ایجاد الگوی مناسب برای پدران داشته باشد (۱۸) که متأسفانه در اغلب موارد نادیده گرفته می‌شود (۱۷). پژوهش‌های اخیر هم‌چنین بر ارتباط میان کار، خانواده و نقش پدری تاکید دارند (۳۳). محیط‌های کاری می‌توانند یک عامل بی‌نظیر برای حمایت از پدران باشند و با فراهم نمودن حمایت مالی و ایجاد ساعات کاری انعطاف پذیر به مردان در جهت ایفای نقش پدری کمک کنند (۱۸).

مردان ایرانی مراقبت از سلامت، گفتار و رفتار و درک شرایط موجود را به عنوان وظایفی در قبال خود نام بردند. در تانزانیا گسترش ایدز موجب شده بود

مردان به دنبال یافتن راه‌های جدید برای مراقبت از سلامت خود باشند. به علاوه آن‌ها معتقد بودند که باید برنامه روزانه خود را تغییر داده و کمتر بخوابند تا بتوانند نیاز مادی خانواده را تامین نمایند (۴). در آمریکا پدران وظیفه خود را اصلاح رفتارهای گذشته، عدم تکرار اشتباهات و کسب دانش برای ارتقا شغلی و تامین منابع مالی جهت رفع نیازهای فرزند برشمردند (۱۸). حفظ سلامتی و آمادگی جسمانی (۳۳) نیز از دیگر وظایفی بود که پدران در این مطالعه و سایر مطالعات به آن اشاره کردند. پژوهشگران معتقدند محیطی که مردان در آن برای فرزندشان پدری می‌کنند و مفاهیمی که از تجارب پدری خلق می‌کنند تحت تاثیر باورها و انتظارات اجتماعی قرار دارد (۹)، مقایسه نتایج مطالعه حاضر با مطالعات انجام شده در سایر جوامع نشان می‌دهد علی‌رغم تفاوت‌های اجتماعی، شباهت زیادی میان درک مردان از مفهوم و نقش پدری در جوامع مختلف وجود دارد. شاید بتوان دلیل این شباهت را ریشه داشتن برخی از وظایف پدری مانند تامین نیاز و حمایت از خانواده در فطرت مردان و یا تمدن بشری جستجو نمود. عدم تمایل برخی پدران برای شرکت در مطالعه از محدودیت‌ها محسوب می‌گردد زیرا ممکن است این پدران تجارب متفاوتی داشته باشند. غیر همجنس بودن محقق و مشارکت کنندگان نیز از دیگر محدودیت‌های مطالعه حاضر می‌باشد.

یافته‌های مطالعه حاضر نشان می‌دهد که همسو با تحولات جهانی در زمینه پدری، درک مردان از مفهوم و نقش پدری در ایران نیز در حال تغییر است و پدران در عین پایبندی به نقش‌های سنتی، نقش‌های جدیدی از قبیل حضور در کنار فرزند، حمایت عاطفی و مشارکت در خانواده را نیز پذیرفته‌اند. با این وجود به نظر می‌رسد فاصله زیادی تا تبدیل شدن مردان به یک پدر مشارکت‌کننده واقعی وجود دارد. عدم وجود الگوی پدری مناسب، کلیشه‌های جنسیتی رایج در جامعه در مورد نقش‌های والدی، فقدان دانش و مهارت در مراقبت

آموزشی پدران، تبیین تجربه انطباق با نقش پدری و تعیین فاکتورهایی که بر پدر شدن و پیامدهای آن تاثیر گذارند، می‌تواند دانش لازم را برای طراحی این مداخلات فراهم سازد.

سپاسگزاری

نویسندگان این مقاله تشکر و قدردانی خود را از پدران شرکت کننده در مطالعه و معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی به عنوان حامی مالی این پژوهش اعلام می‌دارند. لازم به تذکر است که این مقاله برگرفته از رساله دکتری تخصصی در رشته بهداشت باروری می‌باشد.

از فرزند، ساعات کاری طولانی و دغدغه‌های فکری از جمله عواملی هستند که می‌توانند بر عملکرد پدران تاثیر منفی داشته باشند. انتظار می‌رود با فراهم آوردن دانش، مهارت و حمایت کافی بتوان به پدران کمک کرد تا راحت تر با نقش و وظایف پدری خود کنار آمده و به شکل فعال تری در پرورش فرزند مشارکت نمایند.

با توجه به این که پدران تربیت و مراقبت فرزند و حمایت از همسر را وظیفه خود می‌دانند، پیشنهاد می‌شود مداخلات حمایتی و آموزشی با هدف توانمندسازی مردان برای مشارکت در پرورش و تربیت فرزندان و حمایت از خانواده، برنامه‌ریزی و ارائه گردد. انجام مطالعات بیش تر با هدف تعیین نیازهای

References

1. Genesoni L, Tallandini MA. Men's psychological transition to fatherhood: An analysis of the literature, 1989–2008. *Birth* 2009; 36(4): 305-318.
2. Dowd NE. *Redefining fatherhood*. New York: New York Press; 2000.
3. Lu H, Zhu X, Hou R, Wang Dh, Zhang Hj, While A. Chinese family adaptation during the postpartum period and its influencing factors: A questionnaire survey. *Midwifery* 2012; 28(2): 222-227.
4. Mbekenga CK, Lugina HI, Christensson K, Olsson P. Postpartum experiences of first-time fathers in a Tanzanian suburb: A qualitative interview study. *Midwifery* 2011; 27(2): 174-180.
5. May C, Fletcher R. Preparing fathers for the transition to parenthood: Recommendations for the content of antenatal education. *Midwifery* 2013; 29(5): 474-478.
6. World Health Organization. *Fatherhood and health outcomes in Europe*. World Health Organization. 2007. Available from: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0017/69011/E91129.pdf. Access July 2, 2013.
7. Garfield CF, Isacco A. Fathers and the well-child visit. *Pediatrics* 2006; 117(4): 637-645.
8. Deave T, Johnson D, Ingram J. Transition to parenthood: the needs of parents in pregnancy and early parenthood. *BMC Pregnancy Childbirth* 2008; 8(1): 30.
9. Halle C, Dowd T, Fowler C, Rissel K, Hennessy K, MacNevin R, et al. Supporting fathers in the transition to parenthood. *Contemp Nurse* 2008; 31(1): 57-70.
10. Draper J. Men's passage to fatherhood: an analysis of the contemporary relevance of transition theory. *Nurs Inq* 2003; 10(1): 66-78.
11. Chin R, Hall P, Daiches A. Fathers' experiences of their transition to fatherhood: a metasynthesis. *J Reprod Infant Psychol* 2011; 29(1): 4-18.
12. Bradley E, Boath E, Mackenzie M. The experience of first-time fatherhood: a brief report. *J Reprod Infant Psychol* 2004; 22(1): 45-47.

13. Ny P, Plantin L, Dejin-Karlsson E, Dykes A-K. The experience of Middle Eastern men living in Sweden of maternal and child health care and fatherhood: focus-group discussions and content analysis. *Midwifery* 2008; 24(3): 281-290.
14. Sullivan R. Fathering and children. *Family Matters* 2001; 58: 46-51.
15. Mott F, editor. The meaning of fatherhood for men. NICHD Workshop "Improving Data on Male Fertility and Family Formation" at the Urban Institute Washington, DC: January; 1997.
16. Premberg Å, Hellström AL, Berg M. Experiences of the first year as father. *Scand J Caring Sci* 2008; 22(1): 56-63.
17. Carneiro LMR, Maria L, Silva KLd, Pinto ACS, Silva AdA, Pinheiro PNdC, et al. Fatherhood: discourses of men who experience a closer and participative relationship in the children care. *J Nurs UFPE* 2012; 6(9): 2177-2182.
18. Barenski S. Transition to Fatherhood: A Puerto Rican Perspective [dissertation]. University of Massachusetts; Amherst. 2010.
19. Summers JA, Boller K, Schiffman RF, Raikes HH. The meaning of "good fatherhood:" Low-income fathers' social constructions of their roles. *Parenting* 2006; 6(2-3): 145-165.
20. Simbar M, Nahidi F, Ramezani-Tehrani F, Akbarzadeh A. Educational needs assessment for men's participation in perinatal care. *East Mediterr Health J* 2011; 17(9): 689-696.
21. Ozgoli G, Rahmanian M, Nahidi F, Velaei N, Ahmadi M. Men's participation rate in family planning program in Shiraz in 2000. *J Zanjan Univ Med Sci* 2002; 10(40): 41-45.
22. Vakilian K, Keramat A. The attitude of men in reproductive health before marriage. *ZJRMS* 2012; 14(1): 94-97.
23. Mortazavi F, Keramat A. The Study of Male Involvement in Prenatal Care in Shahroud and Sabzevar, Iran. *Qom University of Medical Sciences Journal* 2012; 6(1): 66-74.
24. Ghafari F, Poorghaznein T, Mazloom S. Emotional Health of pregnant and their husbands during pre and postnatal period in Ramsar. *Iran Journal of Obstetrics and Gynaecology* 2005; 8(2): 72-80.
25. Burns N, Grove SK. The practice of nursing research. 2nd ed. New York: W.B. Saunders Company; 1993.
26. Streubert H, Carpenter D, Rinaldi D. Qualitative Research in Nursing: Advancing the Humanistic Imperative. 15th ed. Philadelphia. Lippincott: Williams & Wilkins; 2007.
27. Polit D, Beck T. Essentials of Nursing Research: Method, Appraisal & Utilization. 6th ed. Philadelphia: Lippincott Co; 2006.
28. Adib Haj Bageri M, Parvizi S, Salsali M. Qualitative research. Tehran: Boshra publication; 2006.
29. Smith JA, Flowers P, Larkin M. Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research. London: Sage; 2009.
30. Hawkins AJ, Dollahite DCE. Generative fathering: Beyond deficit perspectives. London: Sage Publications, Inc; 1997.
31. Premberg Å, Taft C, Hellström A-L, Berg M. Father for the first time-development and validation of a questionnaire to assess fathers' experiences of first childbirth (FTFQ). *BMC Pregnancy and Childbirth* 2012; 12(1): 35.
32. Snarey J, Vaillant GE. How Fathers Care for the Next Generation: A Four-Decade Study. Cambridge: Harvard University Press; 1993.
33. Graham K. A phenomenological approach to understanding the early experience of becoming

- a father for the first time [dissertation]. Bournemouth University; 2007.
34. Pleck EH, Pleck JH. Fatherhood ideals in the United States: Historical dimensions In :The role of the father in child development. 3thed. LambME. New york, Wiley. 1997. p. 33-48.
35. Lamb ME, Pleck JH, Charnov EL, Levine JA. A biosocial perspective on paternal behavior and involvement. In: Parenting across the life span: Biosocial dimensions. Lancaster JB, Altmann J, Rossi AS, Sherrod LR, (eds) Hawthorne, NY, US: Aldine Publishing Co; 1987. p. 111-142.
36. Simbar M, Nahidi F, Ramezani Tehrani F, Ramezankhani A. Fathers' Educational Needs about Perinatal Care: A Qualitative Approach. Hakim Research Journal 2009; 12(2): 19-31.
37. Simbar M, Nahidi F, Ramezani Tehrani F, Ramezankhani A, Akbar Zadeh AR. Educational needs assessment for fathers' participation in perinatal care. Payesh 2012; 11(1): 39-49.
38. Brownson C, Gilbert LA. The development of the discourses about fathers Inventory: Measuring fathers' perceptions of their exposure to discourses. Psychol Men Masc 2002; 3(2): 85-96.